

Колос І.В.,
к.е.н, доцент, САР,
доцент кафедри обліку і аудиту
Національний університет харчових технологій

Щербак Ю.М.,
студентка спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет харчових технологій

ГЕНЕЗА ПАРАДИГМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Визначальними умовами розвитку теорії і практики бухгалтерського обліку є нестабільність і непередбачувані зміни економічного середовища, турбулентність, ризики та невизначеність. На успішність функціонування будь-якого суб'єкта господарювання чинить вплив система обліку, готовим продуктом якої є звітність підприємства, що забезпечує зацікавлених осіб даними й достовірною і достатньою інформацією для розроблення й ухвалення раціональних економічних рішень. Потребу вивчення еволюції підходів до змісту парадигми бухгалтерського обліку, встановлення закономірностей науки диктують нові вимоги до облікування як найважливішої функції управління. Поява парадигми розвитку бухгалтерського обліку базується саме на інформаційному забезпеченні нових потреб в управлінні, що визначає актуальність і перспективність дослідження.

Мета дослідження полягає в систематизації теоретичних положень й обґрунтуванні змін і особливостей трансформації парадигми бухгалтерського обліку.

Опрацювання наукових, науково-методичних і спеціальних прикладних видань щодо проблематики формування облікових парадигм дозволило встановити: (1) беззаперечність впливу теорій управління / менеджменту на змістове наповнення і якісні зміни системи бухгалтерського обліку з орієнтацією на майбутнє [1, с. 58-64; 2, с. 290-291]; (2) особливості становлення й еволюційні зміни і процеси трансформування парадигми бухгалтерського

обліку за історичним аспектом [3, с. 331-337; 4, с. 195]; (3) формування сучасної парадигми бухгалтерського обліку вітчизняними науковцями [1, с. 46-54; 3, с. 340-347; 4, с. 195-197; 5, с. 453; 6, с. 150-158; 7, с. 67-70]; (4) виокремлення основних теоретичних, методологічних та регуляторних обмежень розвитку вітчизняного бухгалтерського обліку [8, с. 7-8].

Так, М. Рета відзначено ключові чинники впливу на формування парадигми обліку [2, с. 290-292]: (1) зміни історичного періоду з орієнтацією на трансформацію економічної моделі; (2) інституціональні перетворення з фокусуванням на систему регулювання бухгалтерського обліку і звітності; (3) зміни управлінських концепцій з встановленням переліку функцій і вимоги до деталізації бухгалтерської інформації. Водночас, з позиції сучасних умов господарювання виділено традиційні (якість, надійність, своєчасність, безперервність інформації) і новітні (можливість прогнозування витрат і доходів, можливість моделювання вартості господарського суб'єкта на основі бухгалтерської інформації, мінімізація ризиків впливу власників на результати фінансової звітності, виявлення й оцінювання нефінансових факторів суттєвого впливу на вартість бізнесу) вимоги, що впливають на бухгалтерський облік.

В теорії розвитку бухгалтерського обліку і його періодизації виділяють п'ять парадигм бухгалтерського обліку [3, с. 330-337]: проста натуральна бухгалтерія (мета: контроль за збереженням цінностей і забезпечення швидкого отримання інформації); камеральна бухгалтерія (мета: фіксація доходів і витрат); проста монетарна бухгалтерія (мета: облік майна, його стану та натурального руху); подвійна статична бухгалтерія (мета: облік майна); подвійна динамічна бухгалтерія (мета: визначення ефективності комерційної діяльності).

За результатами проведеного огляду наукових праць дослідників визначено багатовекторну спрямованість сучасної наукової парадигми бухгалтерського обліку в Україні:

– парадигма глобального обліку, яка базується на паритетності потреб користувачів, об'єднувати ідеї уніграфічної, камеральної, діграфічної парадигм

і враховувати надбання суміжних галузей знань. Це симбіоз трьох складових: адміністративних і ринкових концепцій; національних і міжнародних стандартів; юридичної і економічної моделі (С.Ф. Голов [5, с. 453]);

– парадигма бухгалтерського обліку економіки гармонійного розвитку, що базується на віртуальній економіці і на переважанні нематеріальних активів з метою визначення реальної ринкової вартості підприємства, з орієнтацією на потреби подолання наявних кризових явищ і ентропійної основи функціонування (В.М. Жук [6, с. 150-158]);

– парадигма синергетичної системи бухгалтерського обліку для потреб управління в «економіці знань» шляхом взаємодії теоретичної, функціональної та методологічної складових через уможливлення спроможності оперативно реагувати на зміни у внутрішньому і зовнішньому середовищі економічного суб'єкта, можливість формування й представлення інформації з урахуванням фактичних і ймовірних потреб користувачів, узгодженість руху інформаційних потоків в межах суб'єкта господарювання (С.А. Кузнецова [7, с. 67-70]);

– парадигма подвійної інформаційної динаміки полягає в уточненні змісту і складових нових об'єктів – інтелектуального капіталу, природно-ресурсного потенціалу та інформації, порядку їх визнання, ідентифікуванні та оцінювання, особливостей відображення інформації у звітності. Вона ґрунтується на новій техніці обліку, що базується на інформаційних технологіях; новому завданні обліку, що пов'язано з перерозподілом економічних ресурсів в економічній системі (Н.М. Малюга [3, с. 340-347]);

– парадигма інтелектуалізації обліку, орієнтована на створення додаткової вартості через знання про внутрішні і зовнішні чинники розвитку і формування компетенцій (М.С. Пушкар [1, с. 46-54]);

– парадигма інтернаціонального обліку забезпечує процеси глобалізації бізнесу і відображає інтереси міжнаціональних власників капіталу. Передумовою формування стала діяльність Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) і розробка Міжнародних стандартів фінансової звітності (М.М. Шигун [4, с. 195-197]).

Отже, за результатами проведеного дослідження встановлено розвиток парадигми бухгалтерського обліку в історичному аспекті з виокремленням особливостей і врахуванням викликів економіки, суспільства, теорії управління.

Список використаних джерел

1. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія [Текст] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
2. Рета М.В. Становлення і розвиток парадигми бухгалтерського обліку [Текст] / М.В. Рета // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 287-293.
3. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія [Текст] / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 548 с.
4. Шигун М.М. Парадигма інтернаціонального бухгалтерського обліку та її ознаки [Текст] / М.М. Шигун // Бухгалтерський облік, контроль і аналіз у сучасній економічній науці та практиці: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 квітня 2014 р.: присвяч. 70-річчю каф. обліку підприємницької діяльності / [редкол.: Ві Єфіменко та ін.]; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2014.– С. 194-197.
5. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку монографія [Текст] / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
6. Жук В.М. Парадигма бухгалтерського обліку економіки гармонійного розвитку [Текст] / В.М. Жук // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Зб. наук. праць. – Луцьк: ЛНТУ. – 2009. – Вип. 6(24). – Ч. 1. – С. 148-159.
7. Кузнецова С.А. Синергетичний розвиток бухгалтерського обліку для становлення «економіки знань» в Україні: монографія [Текст] / С.А. Кузнецова. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2010. – 148 с.
8. Голов С. Роль економічних теорій у подальшому розвитку бухгалтерського обліку [Текст] / С. Голов / Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 8. – С. 3-9.